BORSODI L. LÁSZLÓ

Baka István költészetének késő modern vonásai

A mű–befogadó dialogikus kölcsönösségén alapuló későmodernség esztétikai tapasztalatát véve alapul – amely „a nyitott és lezáratlan jelentés olyan értelmezésének az igénye, amely ezt a lezáratlanságot a beszéd, a nyelv, a műélvezet és egyáltalán, a tudat dialogikus szerkezetével hozza kapcsolatba”[1]–, tudjuk, hogy „az olvasás sohasem foglalhatja egyetlen nagy egységbe a jelentést a megértéssel.”[2] Éppen ezért Baka István költészete kapcsán nem lezárható, végleges „értelmeket” fogalmazunk meg, hanem azokat az összefüggéseket igyekszünk láttatni, amelyek Baka poétikáját a késő modern horizont felől vélik értelmezhetőnek. Ettől szétválaszthatatlanul arra kívánunk rámutatni, hogy melyek azok a késő modern nyelvi, kulturális, az ezeken belül értelmezhető egzisztenciális és mindenekfölött poétikai tapasztalatok, sajátosságok, amelyek bizonyítják a Baka-poétika késő modern horizontban való olvashatóságát.

A Baka-versvilág a költői képek (metaforák, hasonlatok, megszemélyesítések, allegóriák) által létezik. Ezek közül a metafora központi szerepét emelnénk ki, amely hol allegóriává létesül, hol hasonlat részeként vagy hasonlatot magába sűrítve és megszemélyesítésekkel társulva alkot világot. Baka poétikájában a szókép nem posztmodern nyelvjáték, hanem a költői nyelv létmódja. Maga a világ: autentikus, önálló modus vivendi, amelynek zártsága, egységessége fegyelmezett verskompozíciókat eredményez (gyakran egyetlen alapmetaforából bomlik ki a versvilág).

„*Nekem a metafora maga a világ*. Olyan, mint egy mag, amit elvetünk. Aztán fa lesz belőle vagy búzakalász. Aztán pedig a vers. Számomra a szép vers (...) olyan, mint egy fa. Mint egy táj. Nem szeretek verset elemezni, és ezért nem szeretek. *Az számomra létezik!*”– mondja Baka.[3] A metafora, a vers, amely nyelv: maga a világ. Tehát a világ, a világban levő minden elem a nyelv által megelőzött, mindent a nyelv ural, nyelv által hozzáférhető. A nyelv materialitása áll a középpontban,[4] amely jellegzetesen késő modern vonás

[1] Kulcsár Szabó Ernő: *A „befejezett” műalkotás – a befogadás illúziója és az olvasás retorikája között (Az esztétikai tapasztalat nyelviségének kérdéséhez)*. In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*, 227–228.

[2] I. m. 231.

[3] Baka István: *Nyelv által a világ*. Beszélgetőtárs: Balog József, 288.

[4] Kulcsár-Szabó Zoltán: *Utak az avantgardból*. In: Uő: *Metapoétika,* 280.

Baka költészetében. Ebben a metaforikus világban válik hozzáférhetővé ugyanis alkotás és alkotó[5], Isten és Sátán.[6]

Ez a versvilág a tapasztalati világ ellenvilága: nem abban az értelemben, hogy felmutatja a teljesség anakronisztikusnak minősíthető romantikus ideálját vagy a klasszikus modern egész-elvűséget,[7] hanem azért, mert autentikusan létesül, létesülése által maga is világokat teremt; és ha ez a versvilág „ennek a világnak a közönyét, gonoszságát, értelmetlenségét tükrözi is, akkor is szép a világ! Ezért is ragaszkodom a (…) megformáltsághoz."[8] – vallja a szerző. Ez a poétika tehát nem a teljességet mutatja fel, hanem mint késő modern költészet „a *tökéletesség* távlatába helyezi a töredék poétikájának kérdéseit."[9] Baka István ezt így látta: „Ha elfogadjuk azt, hogy »minden egész eltörött«, akkor ezekből a cserepekből építsük fel világképünket, de ne úgy emeljünk föl egy-egy cserépdarabot, mintha az egész világ lenne."[10] *A tükör széttört*[11] című versben ez így fogalmazódik meg:

„A tükör széttört, cserepeiből
a látvány összerakható még,
de nem forr vissza mennybolthoz a föld,
s éjszaka nélkül száll le a sötétség.
(…)
A tükör széttört, és széttört a látvány,
s aki megpróbálja összerakni, össze-
zagyvál tükör- és látványcserepet"

Baka késő modern poétikája nem tud hinni a klasszikus modernség egész-elvűségében, noha tudomása van róla. A lírai én a töredékesnek van tudatában, ennek tudatosítása a vers. Tudja, hogy a részek nem írhatók vissza nagy egésszé, nem a teljesség iránti nosztalgia hajtja – mint ahogyan az a klasszikus modern költészetekben körvonalazódik –, hanem sokkal inkább az, hogy a szilánkokból élhető (vers)világot teremtsen a maga számára. Hisz a hagyomány újraalkothatóságában, amely ennek érdekében zajlik.

A világ ily módon való szemlélése szorosan összefügg azzal, amit a Baka-versek a személyiség, az identitás, a(z) (lírai) én önértelmezésével és világértésével, az én közölhetőségével kapcsolatban vetnek fel. Bakánál az identitás problémáját a metafora és a szerepjátszás, valamint az ezeket létrehozó intertextuális utalások, evokációs eljárások bonyolult egymásra hatásában, összefüggésrendszerében véljük elgondolhatónak. Az én létesülése-

---

5 Alkotás és alkotó metaforizációjának lehetünk tanúi például a *Tűzbe vetett evangélium* (72–73.), a *Tájkép fohásszal* (171–172.), a *Szekér* (322.), a *Csak a szavak* (327.) című versekben. In: *Baka István művei. Versek*

6 Az Isten–Sátán dualisztikus természetét körvonalazó versek közül a következőket emeljük ki: *Körvadászat* (69.), *Sátán és Isten foglya* (70.), *A Nagy Vadász* (103.), *Circus maximus* (125.), *Mefisztó-keringő* (177–179.) stb. In: *Baka István művei. Versek*

7 Kulcsár Szabó Ernő: *A fragmentum néhány kérdése a nyelviség horizontváltásában (Fejezet a késő*modern irodalmi töredék előtörténetéből). In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*, 237.

8 Baka István: *Nyelv által a világ*, 288.

9 Kulcsár Szabó Ernő: *A fragmentum néhány kérdése a nyelviség horizontváltásában*, 240.

10 Baka István: *„Akkor vagyok a legszemélyesebb, amikor álarcot veszek föl"*. Beszélgetőtárs: Vecsernyés Imre, 240.

11 *Baka István művei. Versek*, 116.

nek egyik változata, hogy az egyes szövegek metaforikus, képi hálójának viszonylatában képződik meg: „akácfa-Jézus Krisztus / lábát fürészd zokogva! // (...) fürössz meg és bocsáss el zokogva!" (*Szakadj, Magdolna-zápor*); „hull a világ, és hullunk véle mi, / nedvét kiszívó levéltetvei" (*Ősz van az űrben*); „Szekér vagyok rozoga és nehézkes" (*Szekér*); „világ priccsén felébredek: / Sátán és Isten foglya." (*Sátán és Isten foglya*); „nekem / add meg, hogy benne rím legyek!" (*Tájkép fohásszal*); „Sár mindenem minden tagom" (*Vörösmarty-töredékek*) stb.

Az én külsővé tétele, metaforikus átvitelekben megragadható identitása „a nyelviség allegorikus modelljén keresztül" nyilvánul meg,[12] és az allegória alanya csak grammatikai énként képes megnyilatkozni. A nyelviség „allegorikus-retorikus teljesítményére éppen a késő modern szubjektumfölfogás válik különösen érzékennyé."[13] A bakai versek énje éppen azáltal íródik be a késő modern szubjektumfelfogásba, vagyis az én nyelvi megelőzöttsége abban ragadható meg, hogy a grammatikai én mint a nyelv teljesítménye más metaforák és nyelvi alakzatok megszólíthatóságában teremti (nyelvi) önmagát. Ezáltal mint nyelvi individuum nem uralja a nyelvet, hanem alárendelt a nyelvnek.[14] Ez figyelhető meg például a kései versek közül a *Gecsemáné*ban és a *Zsoltár*ban, amelyekben a lírai én által megszólított Isten a beszélő megnevezése révén, metaforaként jön létre, illetve a lírai én is az Isten megszólítottságában konstruálódik meg. Így válnak mindketten a számvetés, a létösszegezés dualisztikus metaforájává: „mégse úgy legyen ahogy Te / Akarod hanem ahogy én ahogy / Én akarom én akarom Uram" (*Gecsemáné*); „Nem kértelek s nem kérnélek ma sem / Oly félszeg voltam véled Istenem" (*Zsoltár*).

Az én mint a metafora nyelvi önreferenciája, illetve az én nyelvi mivoltát a szöveg énjének destabilizációjával megmutató késő modern nyelvfelfogás[15] érhető tetten a *Tűzbe vetett evangélium* és a *Tájkép fohásszal* című költeményekben. Az „Isten nevét nem / írom reád többé soha" (*Tűzbe vetett evangélium*) nem az én kiemelt voltát jelenti, noha alkotó, teremtő. Éppen ellenkezőleg: a döntés, hogy nem írja le a nyelvben létező Istennek – mint az alkotásnak, a világ értelmének – a metaforáját, tulajdonképpen az alkotás kudarcát jelenti, azt, hogy az én nem uralja a nyelvet, így az isteni nyelvbe való belépés számára lehetetlen, hozzáférhetetlen.

A *Tájkép fohásszal* című vers a késő modern szubjektumelmélet poétikai megformálásának is tekinthető, amelyben az én a rím-lét (a harmónia) esélyét kizárva asszonánclétminőségért könyörög. Önmaga megalkotottságát hangsúlyozza. A vers tulajdonképpen metavers, amelyben a lírai én mint a versvilág része – akinek a beszédében maga a versvi-

---

[12] Kulcsár Szabó Ernő: *„Szétterült ütem hálója". Hang és szöveg poétikája: a későmodern korszakküszöb József Attila költészetében*. In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*, 184.

[13] Uo. Továbbá: az a tény, hogy „a költészetben a későmodern korszakküszöbön értékelődtek fel igazán az allegorikus alkotásmód technikái (...), a nyelvi megnyilatkozás retorikai karakterének újrafölfedezésére vezethető vissza." I. m. 195.

[14] Kulcsár Szabó Ernő szerint a modernség kései szakaszában megrendül „az önmagát a szubjektivitás felől megértő én hermeneutikai státusza, s a nyelviségben »lakozó« individuum nem tekinti többé magát a dolgok s egyáltalán: a létező urának." In: Uő: *A fragmentum néhány kérdése a nyelviség horizontváltásában*, 238.

Kulcsár-Szabó Zoltán szerint is a lírai szubjektivitás a nyelv produktuma, nem fordítva. In: Uő: *Poétika és poetológia (Gottfried Benn)*, 330.

[15] Kulcsár Szabó Ernő: *„Szétterült ütem hálója"*, 181.

lág is létesül – saját megalkotottságára, nyelv általi teremtettségére irányítja a figyelmet: „És hogyha rímnek engemet / elég tisztának nem találsz, / beérem azzal is – legyek / versedben asszonánc!" A vers világának mint nyelvi képződménynek az istenülése a tét.

Az ént és a versvilágot konstruáló nyelv „– mint minden előzetes megértés közege – elsődlegesen sohasem a világ képmásaként vagy reprezentánsaként viselkedik, hanem – a mindenkori új megértést végrehajtva – már mindig is korábbi jelentések emlékezetével közvetít tapasztalatokat."[16] Baka István költészetének különböző szerepvers-változatai[17] meggyőznek arról, hogy a nyelv performativitásától elválaszthatatlan szerepjátszás következtében a megszólalás a hagyomány, a kultúra, az irodalom újra- és átértelmezése, a különböző kultúrák, magatartásformák újrahierarchizálása révén valósulhat meg.[18] Az intertextualitás és a különféle evokációs eljárások révén így megteremtett szerepjáték az én megsokszorozódását, az identitás szerepekben, maszkokban való meghatározhatóságát-meghatározhatatlanságát (Yorick, Háry János, Sztyepan Pehotnij, a textualizálódó „Baka István" név stb.), a lírai beszéd közvetettségét, az elbeszélt lírai világoknak kulturális utalásrendszerekként, az én által bensővé tett kulturális világterekként való interpretálhatóságát teszi lehetővé. Ez az egyetlen kapaszkodó a lét autentikus megélhetőségére, de nem végső bizonyosság. Ezt a megállapításunkat Baka István költészete kései modernségének jegyeként határozza meg Fried István: „Baka kései modernségét az a törekvés hatja át, hogy a lírai én megnyilatkozásaiba illessze be a szerepverset, az orosz–magyar irodalmi kultúrák egymásba/egymásra vetíthetőségét, a személyiség vers/hangzás/szó megteremthetősége (szüntelen) ideiglenességének kimondását. Ez utóbbi nemcsak a vallomásos lírától távolít el, hanem a lírai én végső alakra lelését is jókora szkepszissel szemléli. Nem mélylélektani értelemben én-kettőzés a lírai én alakmásainak színre állítása, hanem a személyiség elbizonytalanodása abban, hogy nyelvi létrehozhatóságának van-e realitása. Yorickra és Pehotnijra van szüksége a lírai énnek, hogy legitimálhassa vers-jelenlétét. A *To be or not be* az egzisztenciára kérdez; s amit önmaga számára tudatosít: a létezés az írandó (írható?) vers függvénye".[19]

---

[16] I. m. 195.

[17] Baka költészetének szerepvers-változatait Papp Ágnes Klára *Szépség és harmónia hermeneutikája* című tanulmánya foglalja össze. Megkülönböztet egyszerű formaimitációkat, hagyományos szerepverseket, fikcionált, teremtett alakokat és saját költött alteregót. In: *Nappali ház,* 1996/4., 75–79.; itt: 78.

[18] Erről Baka is vall: „a nyelv a fontos, mert a nyelvet örököltem, az irodalmat örököltem, és örököltem József Attilát, örököltem Dsida Jenőt, örököltem Pilinszky Jánost. Nyilvánvaló, hogy ha valamit leírok, abban benne vannak az elődeim is." In: Uő: *„Fehér és barna szárnyak"*. Beszélgetőtárs: Gacsályi József, 271–272.

Fried István *Baka István „Számadása"* című tanulmányában ez áll: „a szinte ellenséges külvilág sem bírhatja rá mestersége (meg)tagadására, a tökéletesre formált (elő)szövegeket nem kevésbé tökéletes (de természetesen másféleképpen tökéletesen hangzó) saját szövegébe integrálja. Ha úgy tetszik: fölméri az előszövegekben rejlő lehetőségeket, amelyeket a saját pozíciója (...) felől minősíti (át). Ez erőteljes válogató munkát jelent, az előszövegnek előbb szétszedését, olykor újraértékelését, majd egy-két elemének új kontextusba állítását. Sokszor idézet, máskor csak utalás, nem egyszer ezekkel látszólag alig-alig harmonizálható műveltséganyag vagy hiedelem, esetleg egy topos vagy motívum töredékes említése formájában." I. m. 152.

[19] Fried István: *Baka István művei tágabb kontextusban*. In: Bombitz Attila (szerk.): *„Égtájak célkeresztjén"*, 54.

A lét szerepekben, különböző utalások, toposzok egymásra hatásában való megképződésének és megragadhatatlanságának bizonytalansága, illetve a létet a nyelviség alapformájaként elgondoló (egyébként gadameri), az autentikus lét egyetlen lehetőségét az irodalomban, a versben látó egzisztenciális alapállás kettősségének vergődésében a bakai költészet a költői szó elemzését is kénytelen elvégezni az életművet összegező egyik költeményben, a *Csak a szavak*ban.[20] A vers arra kérdez rá, hogy „a költészet önreflektálási képessége és érvényességet sugalló megjelenése milyen határok között mozog",[21] hogy aztán a magát szóként konstruáló beszélő a szavak közötti, a szóuniverzumbeli egzisztenciális létbe vetettségét ismerje fel. Papp Ágnes Klára írja, hogy: „a váltakozó szerepekben, az alkotás és a költői világ önreflexiójában, a költői hagyományhoz való viszonyában, vagy az önálló nyelvi világgal szembeni kiszolgáltatottságában (...)" a versek lírai szereplői nem azonosulnak a (szó)világgal, távolságukat hangsúlyozzák.[22] Ebben a versben a szóként megképződő lírai beszélő úgy hangsúlyozza világától való távolságát – amelyben minden szó levetkőzi denotátumát, és a szöveguniverzumban mint jel újabb denotátumot kap a lírai énként beszélő szó értelemkonstruáló gesztusának köszönhetően –, hogy nem őt mondja ki a vers, hanem arra reflektál, elemzi azt. Így lesz a távolító mozzanat egyszerre önreflexivitás is.

A „nevezz meg és a név a szó majd / kiszabadulva partot ér" vagy „a szótáradba írj be s néha / lapozz föl engem és leszek" felszólítások egyrészt utalnak a szó, a költészet megőrző-felidéző hatalmára, ugyanakkor a szavakban létezés esetlegességére, amennyiben az a megszólított, a verset megszólaltató függvénye. A „csak" módosítószó a költészet mint autentikus létezés és megmaradás egyetlen esélyét jelenti, szűkítő értelme ugyanakkor kifejezi, hogy a teljességhez nem elég a szóba, a létbe zártság.[23] A szóba vetett hit és a szavak közötti tévelygés kettősségének („riadtan tévelygek a szavak között") feszültsége nem oldódik fel. A meg nem nevezett megszólított (a befogadó?) lehet az, aki létre hívja a költészetet, az életművet, és megéli, bekalandozza azt a teret, amely a bakai hangszerelésű világkultúra, s amely csak a szavak általi megelőzöttségben, az állandó újraértelmezhetőségben jut(hat) érvényre. A megszólított ugyanakkor úgy is értelmezhető, mint az a késő modern identitáskereső önmegértési stratégia, amely az én önkivetítésének teljesítményén keresztül valósul meg. A késő modern Baka-poétika énjének, azaz a világkultúrát, a nyelvi univerzumot megképző szónak a saját (ön)megértésére tett kísérlete a vers.

A *Csak a szavak* rámutat Baka István metaforikus, szerepjátszó költészetének mibenlétére, amely a verseket a költői szó hagyomány általi megelőzöttsége folytán az állandó újraértelmezésekben, a felülvizsgált múlt és a jelenbe olvasható múlt újraírásaiként engedi értelmezni;[24] következésképpen a költemények soha véglegesnek nem tekinthető kép-

---

[20] *Baka István művei. Versek*, 327.

[21] Fried István: *Van Gogh szalmaszéke*, 90.

[22] Papp Ágnes Klára: *Szépség és harmónia hermeneutikája*, 79.

[23] Fried István: *Egy és megkettőzöttség*, 200.

[24] Kulcsár Szabó Ernő szerint a késő modern lírát „olyan poétikai nyelvhasználat hagyománya készteti az örökölt beszédmód revíziójára, amelyek annyiban lépnek föl a nem-identikus jelentéstovábbadás igényével, amennyiben egykori válaszaikat mai elégtelenségük tapasztalata fordítja át a jelen új kérdéseibe." In: Kulcsár Szabó Ernő: *„Szétterült ütem hálója"*, 195.

ződményekként a sosem rögzíthető elmozdulásokban ragadhatók meg, amelyek így válnak az autentikus létezés letéteményeseivé.

Az a tény, hogy ez a költészet hisz a nyelvben, a szóban mint autentikus világban, Baka poétikáját a későmodernséghez köti, és ez különbözteti meg a posztmoderntől. Formaválasztása, „a megszerkesztettség módja, egy, a posztmodernekétől eltérő nyelvi játék választja el, meg talán az is, hogy a külső formát tekintve sokszor hagyományosnak tetsző alakzatokban gondolkodik." A kulturális emlékezetből újraértékelt, újrahierarchizált világokat, motívumokat, toposzokat, szerepeket szigorú rendbe szervezte,[25] amely a versbe vetett hit, a szó-lét elsőbbségét teremti meg. Míg a posztmodern szövegekben – amely „jelentés nélküli jelek láncolata" – metadiskurzusok foglalják el a premier diskurzusok helyét,[26] addig az utalások, az irodalmi, zenei, képzőművészeti elődök felismerhető módon úgy kapnak helyet Baka István lírájában, hogy azok a „rejtegetett lírai Én akaratának vannak alávetve", és a szubjektum helyreállításának folyamatában új rendbe szerveződnek.[27] A megidézett poéták, lírai, drámai vagy epikus figurák – amelyek a bakai versvilág részeként maszkok, szerepek – emlékeztetnek „egykori", hozott identitásukra. Úgy szólnak a versek a jelenhez, hogy minduntalan hagyomány- és múltértelmező, -átértékelő szerepüket sem adják fel. A művek utalásai – a klasszikus modernség idézéstechnikájával szemben – nem más szövegek „átvett", idegen idézetei, amelyekre reflektál a saját szöveg. Baka poétikájában a „saját szöveg" nem az utalásokhoz, idézetekhez képest körvonalazható, hanem ezek képezik a szövegek létmódját, átértelmezettségükben ragadhatók meg. Olvasásuk ezért izgalmas nyomozás és értelemképződés.

A költeményekben körvonalazódó gondolkodói attitűd, a Baka-költészet apokaliptikus alapvonása a világ „»karnevalisztikus« jellegét mint értékveszteséget éli meg: míg a posztmodern szövegek ezt a tapasztalatot vállrándítással vagy nevetve veszik tudomásul, az igazi értékek után sóvárgó modernizmusban ugyanez a tapasztalat keserűséget és felháborodást vált ki."[28] A Baka-költészet későmodernségét támasztja alá a versekben körvonalazódó szubjektumfelfogás, és az a verstény, hogy „a nyelv uralhatósága iránti szkepszis mint értékválság nem jár együtt az értékek utáni keresésről való lemondással,[29] még akkor sem, ha ez csak allúziók, töredékek, ironikus reflexiók átértelmezésében mutatható fel.

---

[25] Fried István: *Baka István „benső világtere"*, 116–117.

[26] Kulcsár Szabó Ernő: *Az irodalmi modernség integratív történeti értelmezhetősége*. In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*, 94.

[27] Fried István: *Van Gogh szalmaszéke*, 86.

[28] Nagy Gábor: *„… legyek versedben asszonánc"*, 285.

[29] I. m. 286.

IRODALOM

Baka István művei. Versek. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2003. A szöveget gondozta és az utószót írta: Bombitz Attila

Baka István: *„Akkor vagyok a legszemélyesebb, amikor álarcot veszek föl”*. Beszélgetőtárs: Vecsernyés Imre. In: *Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések*. A szöveget gondozta és az utószót írta: Bombitz Attila. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2006, 236–243. Még in: Nagy Márta: *Baka István világterei*. In: Bombitz Attila (szerk.): *„Égtájak célkeresztjén”*. Tanulmányok Baka István műveiről. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2006, 67–77.

Baka István: *„Fehér és barna szárnyak”*. Beszélgetőtárs: Gacsályi József. In: *Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések*. A szöveget gondozta és az utószót írta: Bombitz Attila. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2006, 266–280.

Baka István: *Nyelv által a világ*. Beszélgetőtárs: Balog József. In: *Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések*. A szöveget gondozta és az utószót írta: Bombitz Attila. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2006, 285–296.

Fried István: *Van Gogh szalmaszéke*. Baka István új verseskötete. In: Uő: *Árnyak közt mulandó árny*. Tanulmányok Baka István lírájáról. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 1999, 81–109.

Fried István: *Baka István „benső világtere”*. In: *Tiszatáj*, 1995/11., 34–50. Még in: Uő: *Árnyak közt mulandó árny*. Tanulmányok Baka István lírájáról. Tiszatáj Könyvek, 1999, Szeged, 109–139.

Fried István: *Baka István „Számadása”*. In: *Tiszatáj*, 1996/9., 88–107. Még in: Uő: *Árnyak közt mulandó árny*. Tanulmányok Baka István lírájáról. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 1999, 149–186.

Fried István: *Egy és megkettőzöttség*. In: Uő: *Árnyak közt mulandó árny*. Tanulmányok Baka István lírájáról. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 1999, 186–205.

Fried István: *Baka István művei tágabb kontextusban*. In: Bombitz Attila (szerk.): *„Égtájak célkeresztjén”*. Tanulmányok Baka István műveiről. Tiszatáj Könyvek, Szeged, 2006, 39–57.

Kulcsár Szabó Ernő: *Az irodalmi modernség integratív történeti értelmezhetősége*. In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 81–96.

Kulcsár Szabó Ernő: *„Szétterült ütem hálója”. Hang és szöveg poétikája: a későmodern korszakküszöb József Attila költészetében*. In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 169–198.

Kulcsár Szabó Ernő: *A „befejezett” műalkotás – a befogadás illúziója és az olvasás retorikája között (Az esztétikai tapasztalat nyelviségének kérdéséhez)*. In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 224–233.

Kulcsár Szabó Ernő: *A fragmentum néhány kérdése a nyelviség horizontváltásában (Fejezet a későmodern irodalmi töredék előtörténetéből)*. In: Uő: *Irodalom és hermeneutika*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 233–255.

Kulcsár-Szabó Zoltán: *Utak az avantgardból*. In: Uő: *Metapoétika. Önreprezentáció és nyelvszemlélet a modern költészetben*. Kalligram, 2007, 265–295.

Kulcsár-Szabó Zoltán: *Poétika és poetológia (Gottfried Benn)*. In: Uő: *Metapoétika. Önreprezentáció és nyelvszemlélet a modern költészetben*. Kalligram, 2007, 295–366.

Nagy Gábor: *„... legyek versedben asszonánc”*. Baka István költészete. Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen, 2001

Papp Ágnes Klára: *Szépség és harmónia hermeneutikája*. Baka István: *Tájkép fohásszal* című kötetéről. In: *Nappali ház,* 1996/4., 75–79.